

ТЕРМІНИ ЯК ОБ'ЄКТ ТА МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Ясінська Оксана Володимирівна

ORCID ID: 0000-0002-6902-6079

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри іноземних мов

природничо-математичних спеціальностей

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Україна

Англійська терміносистема є однією з найбільш розвинених та упорядкованих сучасних систем термінів, яка постійно змінюється та поповнюється новими одиницями. Проблема її вивчення та комплексного аналізу є особливо актуальною сьогодні, оскільки англійська мова перетворилася на єдиний глобальний мовний код та набула статусу мови міжнародних наукових зв'язків. Саме цьому знання сучасної англійської термінологіки необхідне при проведенні міжнародних наукових конференцій, симпозіумів та диспутів у сфері інформаційних технологій. Знання структурних, семантичних та функціональних особливостей сучасної англійської термінологіки необхідні для підготовки наукових та технічних кадрів, видання літератури у галузі інформаційних технологій, оформлення програмної документації тощо. Серед проблем, що постійно перебувають у центрі уваги лінгвістів, є проблеми, пов'язані з динамічними мовними явищами, які відображають розвиток суспільства. Саме до таких належать дослідження, присвячені вивченню закономірностей становлення та розвитку термінологій, що обслуговують певну галузь людської діяльності. Вперше нормативні вимоги до терміну (тобто, вимоги на рівні системності науково-лінгвістичного аналізу) були сформульовані основоположником російської термінологічної школи Д. С. Лотте. Відповідно до запропонованого ним підходу, під терміном розуміється “слово або стійке сполучення, що служить уточненням найменуванням поняття, специфічного для певної галузі знання, виробництва, культури” [2]. На

сучасному етапі розвитку термінознавства окреслилося два основних підходи у дослідженні термінів – нормативний та дескриптивний. До представників нормативного підходу відноситься, зокрема, О.С. Ахманова. Термін розглядається нею як “слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття та вимагає дефініції” [2]. Таким чином, термін за своєю структурою та значенням протиставлений загальнозживаним словам чи словосполученням. Дескриптивний підхід ґрунтується на положенні Г.О. Винокура про те, що “терміном може виступати будь-яке слово, оскільки ...терміни – це не особливі слова, а лише слова у особливій функції” [1]. При такому підході специфіка терміну полягає у його високому рівні інформативності, вмотивованості та узагальнення, в особливому призначенні, функціях, насамперед, функції називання, позначення спеціальних понять, наукової комунікації. Для того, щоб виконати свої функції, терміни повинні володіти рядом властивостей і відповідати певним вимогам. Розглянемо такі властивості термінів: системність (або систематичність), незалежність від контексту, точність, міжнародність і стилістичну нейтральність. Одна з важливих властивостей терміну – системність (або систематичність). Термінологія певної науки – це не просто сукупність термінів, які виражають певні поняття даної науки, але становить систему. Цілеспрямована організація терміносистем визначає системність термінів. Термінологія в широкому значенні – це та частина лексики (лексичної системи) сучасної літературної мови, яка складається з найменувань системи понять (реалій) науки і техніки, офіційноділового мовлення та їх відображення у громадському житті взагалі або в окремих галузях. Системність терміну простежується через інші спеціальні поняття, які присутні в його визначенні. Наступна властивість терміну – незалежність від контексту. Н.А. Дуксова в своїй роботі зазначає, що “цей принцип був висунутий Д.С. Лотте, який в свою чергу посилався на роботи академіків А.А. Шахматова і І. І. Мещанінова про ті відмінності, які існують між словом в сфері його фіксації (словнику) і вживання (речення)” [1]. Дана властивість терміну є спірною, тому що посилання на приналежність до будь-якої термінології вже само по собі є тематичним контекстом. З цією властивістю безпосередньо пов’язана точність терміну. У

науково-технічній мові головною вимогою є гранична точність вираження думки і не допускається можливість різних тлумачень. Термін повинен бути точним, мати строго певне значення, “яке може бути розкрито шляхом логічного визначення, що встановлює місце позначеного терміном поняття в системі понять даної галузі науки і техніки”. Тільки наявність точного визначення уможливорює реалізацію терміну поза контекстом. Існує ще одна властивість, істотна для термінів. Це їх міжнародність. Питання про взаєморозуміння людей різних націй і які розмовляють різними мовами є дуже важливим. Саме в області науки, техніки та політики зазвичай здійснюються міжнародні зв'язки. Остання з основних властивостей терміну – його стилістична нейтральність (відсутність емоційності). Термін не повинен мати додаткові значення, які відволікають увагу фахівця та привносять елемент суб'єктивності. Отже, терміни – це цілком офіційні, прийняті й узаконені в певній галузі науки чи техніки позначення, назви понять. Специфіка термінів зумовлена сферою функціонування термінологічних одиниць, а саме тим, що терміни є номінативними одиницями мови науки й техніки, а не одиницями природної мови загалом. Саме в науковій сфері мови терміни виконують свої основні функції: номінативну – назви класу спеціальних об'єктів чи їх ознак; сигніфікативну – позначення загального поняття, яке належить до системи спеціальних понять цієї галузі знання; комунікативну – передавання в часі і просторі спеціального знання та ін. Основними ознаками, які можна використати у процесі виділення термінів у складі спеціальної лексики, є такі: 1) специфічність використання (кожний термін належить до спеціальної галузі знань); 2) функція називання поняття; 3) дефінійованість (наявність наукової дефініції); 4) точність значення (яка встановлюється дефініцією); 5) контекстуальна стійкість (значення терміну є зрозумілим без контексту і мало залежить від контексту); 6) стилістична нейтральність.

Список використаних джерел:

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 232 с.

2. Ясінська О. В. Комп'ютерні неологізми сучасної англійської мови: синонімічні та антонімічні зв'язки: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 184с. ISBN 978-966-940-221-9